

LÄHEMAD ÜRITUSED

Kolmapäeval, 7. juulil kell 17.00 – seltsipäeval on võimalus osa saada harukordsest kohtumisest spordimuuseumi külastava kümnevõistluse olümpiavõitja **Nikolai Aviloviga**.

Reedel, 4. ja laupäeval 5. augustil – Otepää vallas Matsa spordibaasis ESAS XVI suvekool.

Seekordsele suvekoolile annab jällegi rahvusvahelise mõõtme Soome sõsarseltsi esimees **Heikki Raiko-Jokela**, kes teeb ülevaate Soome-Eesti spordisuhetest taasiseseisvumise aastatel. Kui eelmisel aastal saime tuttavaks selle kandi spordibaasidega, siis seekord, on plaanis kogu Valgamaa spordiga pisut lähemat tutvust teha Valga spordiajaloo uurija **Ülo Mere** abil. Kriisinõustaja ja õppejõud **Tiina Naarits-Linn** harib meid generatsioonide mõtlemise ja käitumise erinevustest. Kui veel lisada, et suvekoolilistega tuleb kohtuma ka olümpiavõitja **Jaak Uudmäe**, siis peaks olema piisavalt põhjust seada augusti algul suund Madsa poole.

Suvekoolist osavõtmiseks on vajalik hiljemalt 25. juuliks registreeruda osavõtumaksu (12 eurot, mitteliikmetel 18 eurot) tasumisega Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. 10152001602002. Tallinna osakonna liikmed saavad selle maksta ka oma osakonna laekurile. Ka võib toimetada (või kulleriga saata) oma osavõtusoov ja seda kinnitav rahatäht Eesti Spordimuuseumi (Tartu, Rüütli 15) seltsi esimehe Enn Mainla (tel. 7300754, 56497632) kätte või tema nimele kinnises ümbrikus muuseumisse.

Osavõtumaksu tasunutele kindlustatakse majutus, toitlustamine (õhtu- ja hommikusöök ning kaks lõunat) ja tasutakse kohalesõidu kulud (avalduse alusel bussipiletite esitamisel või eraauto puhul kaugusele vastava bensiinitšeki lisamisel, kusjuures eeldatakse reeglina autos kolme kaasreisijat, milleks palutakse hiljemalt nädal varem võtta kontakti Tallinna osakonna liikmetel oma

osakonna juhatusega ja tartlastel jt. lõunapoolt sõitjatel juhatusega spordimuuseumis, kes korraldavad reisiseltskondade komplekteerimist). Bussiga Otepäälle saabujatele korraldatakse kokkuleppel transport Madsale.

Saabumine Madsale 4. augustil hiljemalt kell 13.00. Kohapeal teatatakse täpsem ajakava, milles loomulikult on jäetud koolitundide kõrval aega ka sportlikuks lõõgastuseks ja karastamiseks järvevees. Koduteele asutamine on planeeritud laupäeval peale lõunat.

Kolmapäeval, 6. septembril kell 17.00 – seltsipäevale on oodata kahtlemata põnevat esinejat.

Teisipäeval, 19. septembril kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtu külaliseks on kindlasti huvitav inimene.

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu iga ürituse kohta eraldi kutset ei järgne. Täpsemat infot ürituste kohta spordimuuseumis on leida ESOMi kodulehelt: www.spordimuuseum.ee või www.esom.ee

KROONIKA

KOOS OLID MAAILMA SPORDIAJALOOLASED

Selle aasta ISHPESi, so rahvusvahelise kehalise kasvatus ja spordiajaloo ühingu XVIII kongress toimus 3.-6. aprillini Egiptuse linnas Aleksandrias. Avamisel istus kuulsa Aleksandri raamatukogu saalis pea paarsada inimest, ena-

Avamisel esiplaanil (vasakult) Enn Mainla, Daimar Lell, Piret ja Kalle Voolaid

mus siiski kohalik spordirahvas, kellele taolise rahvusvahelise ürituse toimumine oli suursündmuseks. Et kongressi läbivijaks olid Aleksandria Ülikool koos Naiste kehalise kasvatuse instituudiga, siis avamisele andsidki pidulikkuse neidude rahvusliku ilmega võimlemisetteasted (vt foto).

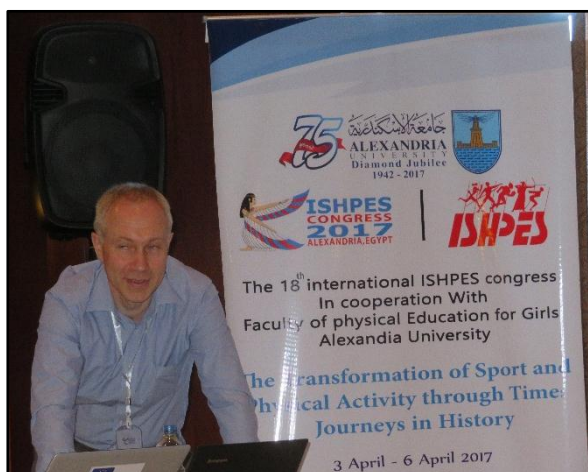
*ISHPES president Annette Hofmann
avamisel tervitussõnu lausumas*

*ISHPES ekspresidendi Gertrud Pfisteri
(vas.) ettekannet modereeris Soome Spordiajaloo Seltsi ekspresident Leena Laine*

Laiast maailmast oli sellesse probleemsesse piirkonda riskinud reisi ette võtta umbes poolsada osavõtjat, kellelt sai kuulda 46 ettekannet. Selle suhteliselt kõhna arvu juures torkas silma eestlaste osakaal – kohal oli neli eestlast. ESOMi

projektijuhi Kalle Voolaidi teema oli „Hüljes Vigri: 1980. aasta olümpiamängude vähetuntud maskott“ ja kirjandusmuuseumi teaduril Piret Voolaidil „Dopingualased arutelud olümpiavõitjate kohta: kaasaegne müütiline kangeline kui vahend rahvuse konstrueerimiseks”. Spordiajaloo Seltsi esindanud Daimar Lell rääkis teemal „Eesti spordiorganisatsioonid ja nende taasühinemine rahvusvahelise spordiliikumisega aastatel 1988 – 1991“ ja Enn Mainla „Eestlaste edukaim olümpiaala – maadlus

Ettekannet peab Daimar Lell ...

... ja Kalle Voolaid

Kuna kongress toimus sama hotelli Tolip konverentsikeskuses, kuhu osalejad olid majutatud, siis palju linnas liikuda polnud vajadust. Hotelli uksel oli turvakontroll ja seega võisid külalised tunda end suhteliselt turvaliselt. Siiski paar korda käisime omal käel linna uudistamas ja kuskilt ei paistnud välja muud peale sõbralikkuse. Ka tagasiteel Kairo lennuväljale tehtud haak püramiidide juurde (vt *fotod allpool*) süvendas ainult meeldivat muljet lahkest rahvast. Paraku paar päeva peale kodujõudmist oli kuulda, et pomm kärgatas ühe mossee juures, kus läheduses meiegi olime käinud.

Teekond püramiidide juurde algab. Kaarikule (par.) istuvad Piret ja Kalle

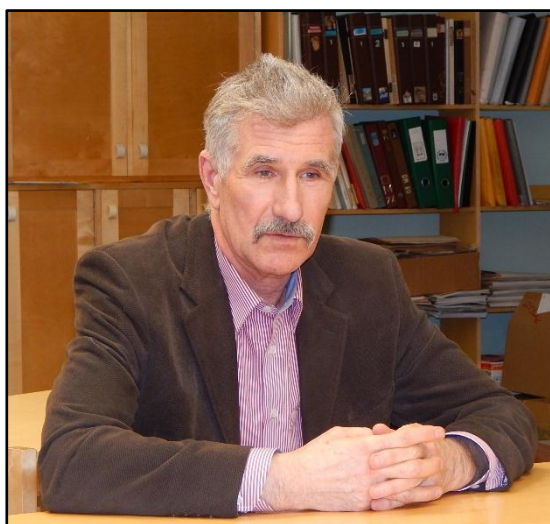

Enn, sfinks ja Daimar on rõõmsad – püramiidid jäid endiselt püsti

*Mida kõike see vaene loomakene peab taluma ... ja nii päev läbi!
Ega asjata öelda – kaameli kannatus ...*

KOHTUMINE TARTUMAA SPORDIJUHIGA

5. aprilli seltsipäeval spordimuuseumis oli rahva ette tulnud teenekas Tartumaa spordijuht Lembit Toru (pildil).

Koolipõlves Nõos harrastas Lembit mitmeid spordialasid, kuid lõpuks kujunes temast käsipallur. Õppides kehakultuuri-teaduskonnas mängis ta ka ülikooli esindusvõitkonnas ja loomulikult oli ta hiljem Jõu Tartu rajooninõukogu instruktorina Tartu Jõudi käsipallimeeskonna mängija. Spordijuhina andis esimese põhja seitse aastat tööd Tartu Jõu spordikooli direktorina. Edasi on ta 1982. aastast olnud

Tartu maaspordi eesotsas. Muutunud on küll ametinimetused, kuid töö on jäänud enam-vähem samaks – korraldada Tartu maasporti, seega sisuliselt juba 35 aastat.

Kohtumisest osalejad said põhjaliku ülevaate ka Tartumaa tänase päeva spordielu probleemidest ja vastuse igale küsimusele.

SELTSIÕHTU AUTODIDAKTIGA

Viive Reesar

18. aprillil oli ESAS Tallinna osakonna 28 liikmel külas särtsakas, pea 54-aastane iseõppijast talent Vello Vaher (*pildil keskel püsti*).

Lapsena oli Vellole eeskujuks ema, kes mängis lauatennist ja vanaisa Eduard Opmann, kes oli tennisel võistelnud Toomas Leiusega ja Paul Keresega. Lisaks koolispordile paelusid noorukit maadlus, tõstmine, akrobaatika, jooga, breiktants, tsirkuse- ja perenumbrid. Juba keskkooliajal soovis Vello endale viielapselist peret ja treeneriametit. Ja saigi!

30 aastat kestnud abielu krooniks ongi viis last: üks poeg ja neli tüdrukut. Kõik nad on imikueast alates olnud isa hüpitada ja trikitada. Kõik lapsed on spordist puudutatud. Siiski tütar Linda valis näitlejatee. Endla tegeleb fitnessiga. Lembi on tuntud teivashüppajana, praegu juba pea 2-aastase poja ema. See lapselaps on saanud juba sünnitusmajas vanaisa tugevatel kätel esineda.

Vello on olnud aeroobikatreeneriks sportlastele, koolilastele, ka 10. lennu teatritudengitele, seejuures omamata litsentsi.

2014. aastal sai Vello Vaher väärika tunnustuse – Eestimaa spordihing!

Poolteist aastat tagasi pakuti võimalust osaleda Ameerika talendisaates, mille Vello esialgu välistas. Pärast tütrega arutamist otsustas ta siiski saatesse minna. Ettevalmistus nõudis osa uneajast ja suuri rahalisi väljaminekuid. Palju abi oli TPI-s omandatud ehitusalastest oskustest ja sõprade kaasabist. Enne esinemist langetas Vello kehakaalu 72-lt kilolt 69-le. Et oleks kergem võistelda, ta 6 tundi enne ei söönud. 3 tundi kulus painutustele, et jalad kaela taha saada. Vello pääses kolmandasse vooru ja jõudis 36 parema hulka. Võitajaks tuli Ameerika oma 12-aastane tüdruk, kes mängis ukulelet ja laulis. Ameeriklaste jaoks oli eelistatud oma riigi esindaja.

Vaatamata hulgivigastustele rassib Vello iga päev Arigato spordisaalis, unistades 80-aastasena teha kätekõverdusi võidu noortega. Praegune eesmärk on püstitada rekord hammaste abil rippudes, jalad kaela taga.

Meie soov oli talle, et ta end üle ei pingutaks. Nagu me nüüd teame, kahjuks Pärnus sest abi ei olnud, kuna abiliste usaldamisega ikkagi üle pingutas, mis tõi kaasa raske trauma. Seega meie uus soov – kiiret paranemist!

HACKENSCHMIDTI AUHIND SAI OMANIKU

Eesti Olümpiaakadeemia aastakonverentsil 3. mail Dorpati konverentsikeskuses olid mitmed huvitavad ettekanded, millest spordiajaloo seisukohalt pakkusid vast kõige enam Rein Kirsipuu “Minu elu jalgrattaspordis”, Mart Kivastiku „Spordist ja kultuurist“ ning Contra „Mina – jooksjä“.

Mart Kivastik

Contra (Margus Konnula)

Rein Kirsipuu

EOA president Neinar Seli andmas auhinda üle Vahur Kalmrele (vasakul) ja üheks õnnelikuks, kes sai autogrammi auhinnatud raamatusse, oli Piret Voolaid

Eesti Olümpiaakadeemia aastakoosolekul anti välja ka järjekordne Georg Hackenschmidt'i nimeline aasta spordiraamatu auhind. Selle Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi ning Eesti Olümpiaakadeemia koostöös välja antava trofee viis 2016. aastal ilmunud spordiraamatu eest koju Vahur Kalmre raamatu „Tartu Rock! Tartu Rock! Ühe korvpallimeeskonna lugu“ eest.

Žürii oli EOA peasekretäri Kalle Voolaidi sõnul sel aastal eriti raske olukorras. "Oli väga ühtlane tase, žüriil oli päris kõva kemplemine, sest neli raamatut viiest olid väga tõsise kaalumise all ja oleksid kõik võitu väärt olnud, paraku pidime valiku tegema," ütles Voolaid. "Peamiseks kriteeriumiks sai lõpuks see, kuidas raamat sobitus konkursi statuudiga, ja korvpallimeeskonna loost kõnelev teos oli meie hinnangul see kõige õigem."

Võiduga seekordsel konkursil sai Vahur Kalmrest esimene autor, kellel nüüd kodus juba kaks Hackenschmidt'i kuju.

KOOSOLEK JA KOOLITUS NOORAS

ESAS üldkogu koosolek oli seekord mitte tavapäraselt spordimuuseumis, vaid värskelt avatud Rahvusarhiivi uues peahoones Nooruse tänaval. Eks siit siis ka maja nimi – Noora, mille õppeklassis 4. mai keskpäevaks võtsidki istet ligi 30 seltsiliiget.

Üldkoosoleku juhatajaks valiti Enn Mainla ja sekretäriks Aare Oja. Päevakorra põhipunktiks oli 2016. aasta majandusaruande kinnitamine, millele eelnes ülevaade läinud aasta tegemistest seltsi esimehelt Enn Mainlalt, millest allpool pisut lühendatult:

Muret teeb kahanema hakanud liikmeskond. Kui aasta algas 135 liikmega, siis vahepeal on seltsist nii isiklikel kui ka taevastel põhjustel lahkunud 9 liiget. Kuna aga täiendust lisandus ainult 5, siis sellest ei piisanud ära hoidmaks liikmete arvu kahanemist ja seega lõpetati aasta 131 liikmega.

Seltsipäevi mahub kõnealusesse perioodi 9 Tartus ja 8 Tallinnas, esinejateks tavaliselt ikka oma aja ja ala spordi suurkujud. Maikuu üldkogul räägiti ka spordiajaloost võimlemise kandi pealt ja novembrikuu üldkoguga kaasnev seltsi XI ajalookonverents oli pühendatud omaaegsete NSVL rahvaste spartakiaadide lahkamisele. Spordiajaloo päevad toimusid veel veebruaris Pärnus malesuurmeistrit Paul Kerest meenutades ja aprillis Viljandis rääkides Elmar Ardmast nende 100. sünniaastapäeva puhul. Seltsi suve olulisemaks sündmuseks oli juba 15. järjenumbrit kandev suvekool, mis toimus OM tõttu tavapärasest nädal varem ja kohtki oli uus – seekord koguneti Tartu Kalevi spordibaasi Madsal. Kooliõpetuski oli kohale vastav: Tehvandi, Kääriku ja Madsa spordibaaside arengulugu ja tulevik. Osalejad andsid oma positiivse hinnanguga juhatusele julgust teinegi kord Lõuna-Eesti poole vaadata.

Ka olid spordiajaloo seltsi liikmed osalised veel mõneski spordiajaloolistes ettevõtmistes, mida küll selts otse ise ei korraldanud, kuid mis seltsi liikmete

aktiivsel toel ja osalusel teoks said. Üks sellistest oli 13. mail suusatreeneri Herbert Abeli 100. sünniaastapäeva tähistamine mitmel moel Tartus. Kaks väarikat sünniaastapäeva aitas meeldejäädavaks muuta meie liikme Jaak Valdre juhitud spordiajaloo klubi Alfred. 22. juulil tähistati Jõelähtme vallas tõstja Johannes Toomi ja 30. juulil Raasiku vallas tõstja Gustav Ernesaksa 120. sünniaastapäeva.

ESAS oli jätkuvalt Eesti Spordimuuseumi koostööpartneriks traditsioonilistel teatmematerjali kogumise võistlusel, mis jõudis 39. korrani. Võistluse kokkuvõttest selgus, et kõik auhinnakohad noppisid seltsi liikmed ja uurimistööde kategoorias oli parim Jaan Ahi, elulugude kategoorias Valter Lenk ning mälestuste kategoorias Erlend Teemägi.

Seltsi Teataja ilmus, nagu tavaks, kord kvartalis, st kõnesoleval perioodil ilmusid järjekordsed neli numbrit (nr. 77 – 80, kokku 120 leheküljel, koostas ja toimetab Enn Mainla).

Meie viimase aja suurima murelapsega – Eesti akadeemilise spordiajaloo koostamisega on paraku viimastel kuudel edasimineku väga visaks muutunud. Peamiseks põhjuseks tuleb pidada suvel alanud muutusi spordimuuseumis, millest on nüüd saanud sihtasutus. Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi käivitamisraskused pole jättnud piisavalt mahti pöörata tähelepanu ajaloole.

Kaks gruppi seltsiliikmeid Noora restaureerimislaboris

Liikmemaksude laekumine on viimasel ajal rõõmustavalt hakanud paranema. Tulebki märkida, et meeldivalt mitmeid on neidki, kes koos liikmemaksuga ka lisaks toetussumma teele saadavad. Selts rahaasjade paranemises on tuntav osa Kultuurkapitalil, kelle viimane koosseis on oluliseks pidanud seltsi tegemisi aeg-ajalt toetada.

Seejärel rääkis Tallinna osakonna esimees Rein Järva tallinlaste tegemistest pisut üksikasjalikumalt. Ja kui ka revisjonikomisjoni esinaine Mai Luik oli oma positiivse arvamuse välja öelnud, kiideti 2016. aasta majandusaruanne üksmeelselt heaks. Järgnenud arutelul kerkis kõige teravamalt üles oma kodulehekülje vajadus. Toetati Daimar Lelle arvamust, et parem pisut kodulehele kulutada, kui riskida tasuta, kuid ebakindla, ilma garantiideta operaatorfirmaga.

Järgnes seltsi koolituspäev ja arusaadavalt oli selle teemaks tutvumine Rahvusarhiivi uue hoonega ja seal sisalduvate arhiivimaterjalide kasutamisevõimalustega spordiajalooalases uurimistöös. Seltskond jagati kahte gruppi ja ringkäik giidide saatel andis põhjaliku pildi meie kultuurivaramust. Arvatavasti sai nii mõnigi julgustust järgmine kord tulla Noorasse juba midagi uurima.

*Põnevat uudistamist Nooras jätkus. Huvilistest on pildile jäänud (vasakult) Aare Oja
Aime Pärnakivi, Erlend
Teemägi, Ilmar Voltri (taga)
Rein Järva ja Aarand Roos*

KOOLIMÄLUKAS SPORDIMUUSEUMIS

Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi korraldusel muuseumi oma majas 15. mail toimunud mälumängu eesmärk oli välja selgitada, millises Tartu klassis õpib parim mälumängutiim. 9.–12. klasside õpilaste 3-liikmelised võistkonnad andsid vastuse traditsioonilistel mälumänguteemadel 40 küsimusele. Mängu peaauhind – tasuta muusumikülastuse ekstrapakett kogu klassile (giidiga majaekskursioon + piiramatu aeg uue elamusnäituse „Kõik mängu!“ nautimiseks) – läks napi paraja 5-punktilise ülekaaluga Treffneri Gümnaasiumi võistkonnale 46 punktiga 7 osalenud võistkonna hulgas.

KÜLALISEKS HÄRDASÜDAMELINE MEES

Rein Järva

16. mail oli Tallinna osakonna seltsiõhtul külaliseks hårda südamega mees mehiselt spordialalt – moodsast viievõistlusest. Savva Štork oli pisarateni liigutatud, et teda veel mäletatakse ja meeles peetakse. Ta tänas väga külla kutsumast: “Te lõhute mu südant.”

Põhja-Moldaaviast (praegu Moldova) Danu alevist pärit noormees jõudis Eestisse ajateenistuse kaudu. Spordipoisina sattus ta Tallinnas spordiroodu, kus oli tore ja sõbralik spordipoiste õhkkond. Algul tegeles rohkem ujumisega, mis aga oma monotoonsuses tüütas elava loomuga noort meest. Niimoodi jõudiski ta viievõistluse (tollal kasutati veel terminit – kaasaegne) juurde Dünamos. Esimeseks treeneriks sai Kalju Lage. Meistersportlase normi täitis kiiresti ära, 1967. aastal, vaevalt pärast üheaastast harjutamist. Sellega täitis ta ka ENSV Spordikomitee vanemtreenerile Eugen Plovitsale antud lubaduse.

Pärast ajateenistust jäigi Eestisse, kuna siin vajati teda lemmikala juures rohkem, kui koduses Moldaavias. Dünamo võimaluste juures sai ta ülikiiresti korteri ja sissekirjutuse Tallinnas. Noore mehe tulemused paranesid jõudsalt ja 1969. aastal arvati ta juba NSV Liidu koondise kandidaadiks, kelleks jäigi kuni 1976. aastani. Paraku NSV Liidu ülitugevas konkurentsisis oli väga raske saada koondise pärisliikmeks, liialt tugev oli otsustajate ringis “pumbale lähemal” seisjate võim. Kõige lähemal sellele oli ta 1972. aastal ehk Müncheni OM-i aastal, kui tuli NSV Liidu meistrivõistlustel hõbedale. Eesti meistriks tuli kolmel korral: 1969, 1970 ja 1973. aastal.

*Savva Štork (paremal)
koos Toomas Tõnisega
"Sõpruse"
auhinnavõistluste
raames peetud
viievõistluse
vehklemisrajal
1974. aastal
Leningradis*

Spordi juurde jäi mitmerahvuselisest perest (ema ungarlane ja isa ukrainlane) pärit Savva ka pärast võistlusspordi lõppu. Dünamo kutsus ta kesknõukogusse juhtima rakenduslikke spordialasid ja veidi hiljem hakkas juhtima õppe-spordiosakonda. Kuuel viimasel Dünamo aastal oli ta kohaliku organisatsiooni aseesimees.

Kuigi eesti keel on Savval siiani veidi puine, on ta sealjuures parajalt polüglott – suus on veel rumeenia, ukraina, ungari, vene ja ka inglise keel. Štorki nimi on Eestis tuntud ka viimasel kümnendil. Tütar Irina oli mitmeid aastaid Eesti esiiluisutaja koos jäätantsupartneri Taavi Rannaga.

Õhtu lõpetuseks pidime kurvastusega koos nentima, et tänaseks on see üks kõige vanemaid olümpiaalasid Eestis praktiliselt välja surnud.

MUUSEUMIÖÖ SPORDIMUUSEUMIS

2017. aasta muuseumiöö alateemaks oli "Öös on mängu." Teema sobis igati kokku Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis oleva näitusega „Kõik mängu!“ Nii-siis oli muuseumiöö programmis tegevust nii liikujatele kui nuputajatele. Muuhulgas tehti spordimuuseumis sel õhtul ka spordiajalugu: nimelt sai esmakordselt Eestis muuseumi seinte vahel teoks inimlauajalgpalli (nimi tuletatud tuntud laumängu järgi, kuid mängija poolt liigutatavate mängunuppude-jalgpallurite asemel on kangide küljes inimesed ise) turniir! Kuni kuue mängijaga eelnevalt registreerunud võistkonnad said tunda nii võidurõõmu kui ka lihtsalt naudingut emotsionaalsest mängust. Nagu spordimuuseumis tavaks on saanud, lõpetas muuseumiöö öömälukas.

VÕRKPALLIMEDALID SPORDIBAARIS

Eesti võrkpalliliidu initsiatiivil avati mitmete tähtsate võrkpalliturniiride eel 22. mail hotelli Olümpia spordibaaris võrkpallimedalite väljapanek. Näituse avas Võrkpalliliidu president Hanno Pevkur (vt foto).

Väljas on aukohal olümpiavõitja Viljar Loori autasud, näha saab ka Moskva olümpiamängude kuldmedalit ja MM- ning EM-võistluste kuldmedalid. Aga ka mitme 1968. aasta NSV Liidu meistri kullad on vitriinis ja palju muudki. Näitus jääb spordibaaris vaadata sügiseni.

RATTALAINEL MUUSEUMIS

Nädalavahetusel 26.–28. maini väntasid väiksemad ja suuremad rattafännid lühemaid ja pikemaid distantse rattarallil, kuid ka Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum elas rattalainel. Muuseumi hoovil korraldati eriväljapanek väntadega sõiduriistadest, millest mitte kõik ei näinud välja tavapärasel moel. Laupäeval said kõik huvilised muuseum ees Rüütli tänaval kaasa elada pisut teistsugustele ratastele – noored Tartu BMX Akadeemiast mängisid rampidel läbi mängu nimeka Game of B.I.K.E. Ratturid ise ka kommenteerisid, mida üks või teine ekstreemsporditermin tähendab. Ka said huvilised ise BMX rattaga sõitmist proovida.

Nurgake näituselt ja ratas, millega Olli Murumets 80 aastat tagasi Pariisis käis

Trikke jätkus, hüpati nii- ja naapidi. Lõpuks hüpati ka üle korraldajate: (vasakult kükitavad alumisel pildil) Rait Männik, Siim Randoja ja Kaarel Antons

MAAILMA OLÜMPIAMUUSEUMID TARTUS

Toomas Koitmäe

1.–2. juunini võõrustas Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum Tartus Lydia hotelli sündmuskeskuses rahvusvahelise olümpiamuuseumide koostöövõrgustiku (OMN, inglise keeles Olympic Museums Network) kogude ja kogumispoliitika töörühma kõrgetasemelist kokkusaamist.

Üheksa olümpiamuuseumi, teiste seas Lausanne'i, Katari, Barcelona ja Soome, esindajate osavõtul toimunud kokkusaamisel käsitleti mitmeid olulisi muuseumikogusid puudutavaid küsimusi. Muuhulgas analüüsiti, kui põhjalikult on soovitatav ja vajalik kaevuda esemete algupärasse enne nende võimalikku kogusse vastuvõtmist, vaadeldi digiteeritud fotopärandi võimalikult avatud kasutamise võimalusi, süveneti 3D võimalustesse muuseumitöös ning tutvuti Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis talletatud pärandiga, seda eeskätt 1980. aasta Tallinna olümpiaregati materjalide näitel. Lisaks said kohaletulnud teha ringkäigu uues ERMis ning uuenenud Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis.

Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi juhi Siim Randoja sõnul näitab seda võrd laiapõhjaliste mõõtmetega kokkusaamine spordimuuseumi rahvusvahelist haaret. “Saime kindlust, et Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumil ja eelkõige meie väärtuslikul kogul on selge koht maailma muuseumimaastikul, meie tööd erinevates teadusvaldkondades hinnatakse kõrgelt,” kinnitas Randoja. Samuti avaldasid Randoja sõnul maailma olümpiamuuseumide esindajatele muljet spordimuuseumi uuenduslikud viisid spordiloo jutustamiseks kaasaegsete tehniliste lahenduste abil.

SPORDIAJALOOKLUBI ALFRED TEGUTSEB

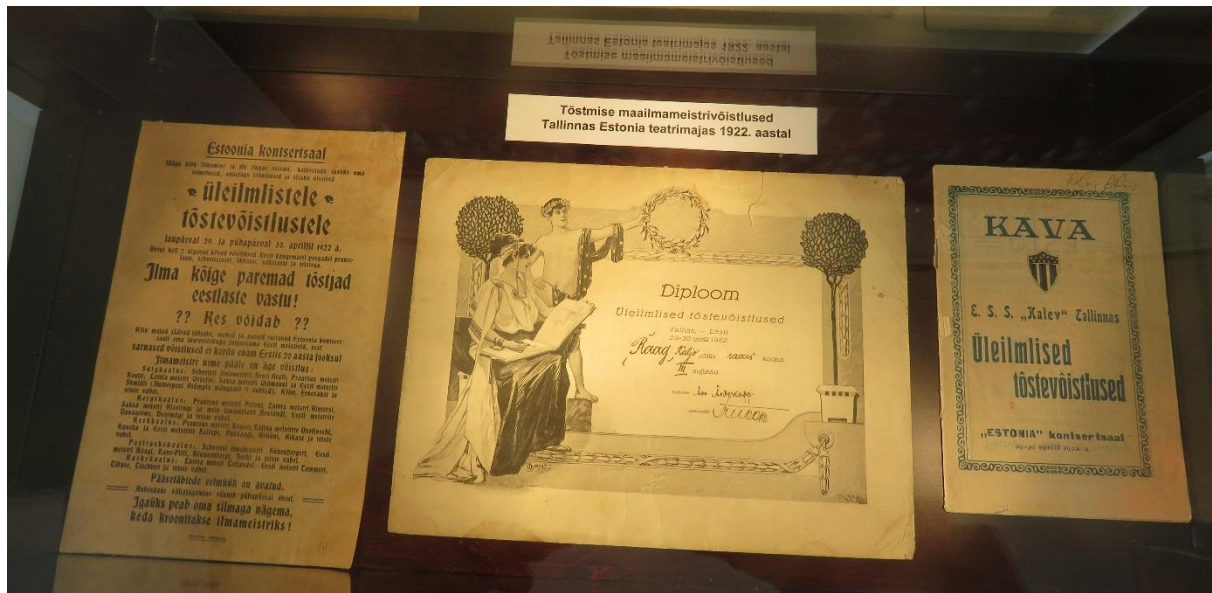
Meie seltsi liikme Jaak Valdre initsiatiivil tegutsev Eesti esimeselt olümpiavõitjalt Alfred Neulandilt nime saanud spordiajaloo klubi Alfred on võtnud oma eesmärgiks raskejõustikuajaloo, eeskätt tõstmise kuulsusriikka mine-

Kalju Raagi autasud näitusel Estonia teatris

vikku elustamise. Korraldatud on mitmete möödanikus silmapaistnud tõstesportlaste ümmarguste tähtpäevade tähistamist.

Nii oligi 3. juunil Estonia teatrimajas juttu järjekordsest juubilarist – Estonia kunagine laulja Kaljo Raag oleks saanud 125 aastaseks. Tema sünniaastapäeva tähistamine oli ühendatud Eesti tõstesporti ajaloo ühe olulise sündmusega – just siinsamas majas, kontserdisaali laval peeti tõstmise MM-võistlused 1922. aasta aprillis, seega 95 aastat tagasi ja üks eestlaste üheteistkümnest medalivõitjast oli Kaljo Raag raskekaalus. Tema pronksmedal ja

Jaak Valdre seisab Jaan Kikkase näituse juures Estonia koridoris

tema teised Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi kogudest pärinevad autasud, samuti MM-võistluste kava ja reklaam (*vt foto lk 16 üleval*) olid rahvale vaadata teatrikoridori paigutatud vitriinis. Teatri teise korruse trepiotsa juurde seinale jäi veel mõneks ajaks rippuma stendinäitus MM-võistluste pronksimehest Kaljo Raagist.

5. juunil tähistati tõstja Jaan Kikkase 125. sünniaastapäeva. Ka Jaan Kikkas oli tõstmise pronksimees, kuid seda kaks aastat hiljem Pariisi olümpiamängudel keskkaalus. Liiva kalmistul avati uus hauakivi ja Tõnismäel, Kalevis räägiti tema sporditeest. Eesti Post oli välja lasknud selleks tähtpäevaks tervikasja.

19. juunil möödus 150 aastat Eesti raskejõustiku isa Gustav Boesbergi sünnist. Asetati lilled ja süüdati küünlad tema kalmule Tallinn siselinna kalmistul ning kohvikus Kuusk Hernesto rääkis Jaak Valdre pikemalt Boesbergi olulisest kohast meie raskejõustiku ajaloos. Eesti Olümpia- ja Spordimuuseumi juhatuse liige Siim Randoja oli selleks puhuks rahvale vaatamiseks kaasa võtnud muuseumis säilitatava Gustav Boesbergi päeviku. See tähtpäev leidis kajastamist jällegi Eesti Posti poolt – toimus postmargi „Gustav Boesbergi 150“ esitlus.

JOOKSUMEES ANTS NURMEKIVI

7. juuni seltsipäevale tuli esinema omaaegne Eesti parem pikamaajooksja, nüüdne Tartu Ülikooli emeritprofessor Ants Nurmekivi (*fotol*).

Jutt algas lapsepõlveaegadest, kui Ants ladus hilisemale spordikarjäärile vundamendi, käies jala viie kilomeetri taha kooli, seda ka vihmase või külma ilmaga. Koolis hakkas kehalise kasvatus õpetaja Heiki Grossi innustusel harrastama suusatamist, meeldisid ka teised spordialad, eestkätt riistvõimlemine.

Spordihuvi tõi ta õppima kehakultuuriteaduskonda, kus treeneriks oli Alfred Pisuke. Esimene suurem edu oli tulek üleliiduliseks üliõpilasmeistriks 1962. aastal. Esimene vabariigi meistritiitel tuli 1963. aastal ja 1971. aastaks kogunes meistrikuldasid juba 14. Lemmik-

distantiks kujunes 10000 m, kus ta saavutas 1969. aastal hõbeda NL ametiühingute spartakiaadil. Eesti koondise eest jooksis ta 41 korda ja üks kord jõudis ka NL koondisesse. Ta arvas, et vast oleks rohkem sobinud maratonijooks, sest vastupidavust jagus, kuid kiirusest jäi napiks. Kuigi maratonile üleminekut

oli talle ka mõnegi targa inimese poolt soovitatud, siiski jäi tal oma maraton jooksmata.

Spordi kõrval hakkas üha enam huvitama sporditeadus ja kandidaadi-kraadi kaitsmise järel 1974. aastal sai temast KKT kergejõustikukateedri õppejõud. 1992. aastal oli ta juba korralise professorina TÜ KKT treeningõpetuse instituudi juhataja. Ka nüüd emeriitprofessorina on ta alati valmis oma teadmisi ja kogemusi noorematele jagama.

Kohtumine lõppeski elava aruteluga treeningu ja treenimise üle.

INIMLAUAJALGPALLILAHING

Toomas Koitmäe

Laupäeval, 13. juunil toimus Soome 100. sünnipäeva auks üle Eesti enam kui 100 jalgpallimängu eestlaste ja soomlaste vahel. Mitteametlikult peeti ka Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis üks jalgpallilahing, nimelt inimlauajalgpallis muuseumipere ja kohalike soomlaste vahel.

Soomlastele meelepäraselt pakkusid võõrustajad kohe alguses välja väikese jäähokipoole toomise mängureeglitesse, mistõttu lepiti kokku, et mängitakse kolm kolmandikku. Eesti võistkond pidas enda põhiliseks tugevuseks pikkuseelist, mis paraku inimlauajalgpallis suurt eelist ei anna, ja naisliikme olemasolu, mis tõi küll mõningast värsket hingamist mängu käiku, kuid võiduks sellest siiski ei piisanud. Võõrustajatele suurt võimalust ei jäetud – Soome hõimuvennad haarasid liidripositsiooni kohe alguses ja lõppkokkuvõttes saavutati 4:2 võit. Mängu kuraatoriks ja kohtunikuks oli tuntud kirjanik, spordimuuseumi sõber Mika Keränen. "Jube lahe mäng," võttis kirjanik kolme sõnaga kokku inimlauajalgpalli, mida ta ise nimetas stangejalgpalliks.

Soome koondis oli kokku pandud Tartu Soome kooli õpilastest kellele muuseumi poolt astusid vastu Siim Randoja, Kalle Voolaid, Rait Männik, Kristiin Hanimägi ja Toomas Koitmäe.

LINNAVALITSUS vs SPORDIMUUSEUM

Jaanikuu viimasel päeval lõunatunnil astusid spordimuuseumi uksest sisse Tartu linnavalitsuse liikmed eesotsas linnapea Urmas Klaasiga, et ära pidada heategevuslik (koostöös puuetega laste probleemidega tegeleva Eesti Agrenska Fondiga) inimlauajalgpallimäng muuseumirahvaga. Visati pintsakud seljast, aga lipsu segavaks ei peetud ja mäng „Rüütli Arenal“ võis alata. Tõsi, mitte kõigil pintsakumuret polnud, sest mõlemal poole viisiku hulgas oli ka üks õrnema soo esindaja – linnavalitsusest loomulikult oli selleks abilinnapea Tiia Teppan.

Mäng algas tasavägiselt ja punkt punktilt kahe punktini, aga siis sai muuseumi viisik hoo sisse ja pall sahises rohkem linnavalitsuse väravavõrku. Lõpuvile kõlades oli seisuks 8:4 sportliku muuseumi kasuks.

Moment mängust, esiplaanil kaitseaktsioonis abilinnapea Tiia Teppan ja linnapea Urmas Klaas, nende vastas ründeliinil Kristiin Hanimägi, Siim Randoja ja Kaarel Antons

Peale mängu (vasakult): Siim Randoja, Urmet Paloveer, Kaarel Antons, Kristiin Hanimägi, Valvo Semilarski, Jarno Laur, Tiia Teppan, Vladimir Šokman, Urmas Klaas ja Kalle Voolaid

AVATI ORIENTEERUMISNÄITUS

Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi keldrigaleriis avati kuu lõpus ajutine väljapanek orienteerumisspordi eilsest ja tänasest päevast millega muuseum püüab omalt poolt kaasa aidata Lõuna-Eestis toimuvate MM-võistluste õnnestumiseks. Näituse koostamisel andsid suure panuse Eesti Orienteerumisliit ning Heino Mardiste. Vaatamiseks on väljas väga kirju valik orienteerumist kui spordiala avavat materjali – on medaleid, karikaid, spordivahendeid, dresse, jalatseid, kompasid, trükiseid, rajakaarte, meeneid ja muud asjakohast, mis seotud selle haarava spordiala arengulooga Eestis.

Näitus jääb vaadata kuuks ajaks, seega juuli lõpuni.

PANE HÄSTI TÄHELE!

ESAS liikmemaks on 8 eurot (pensionäridel **5 eurot**). Eelmise aasta novembrikuu üldkogu otsusel on nüüd **liikmemaksust vabastatud 85-aastased ja vanemad**. Liikmemaksu vabastus kehtib muidugi endiselt ka auliikmetele. Loomulikult pole liikmemaksust vabastatud keelatud seltsi oma panusega toetada.

Seltsi sisseastumismaks on sama – **2 eurot**.

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik tasuda Eesti Spordiajaloo Seltsi **arveldusarvele nr. EE951010152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi juhatusele spordimuuseumi (Rüütli 15, Tartu 51007), kas seltsi esimehele Enn Mainla (7300754, 56497632, E-mail: enn@spordimuuseum.ee) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Viive Reesarele (6770829, 59196767).

Täname õige(aegselt) liikmemaksu tasumise eest!

□ □ □ □ □ □ □

**Täname Eesti Kultuurkapitali ja Hasartmängumaksu Nõukogu
Seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

**Kasutatud ESM kodulehel ilmunud materjale.
Fotod: ESOM fotokogu (Lembit Peegel), Toomas Koitmäe,
Enn Mainla, Rait Männik, Jaan Roomets**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr. 82
koostas ja toimetas Enn Mainla**